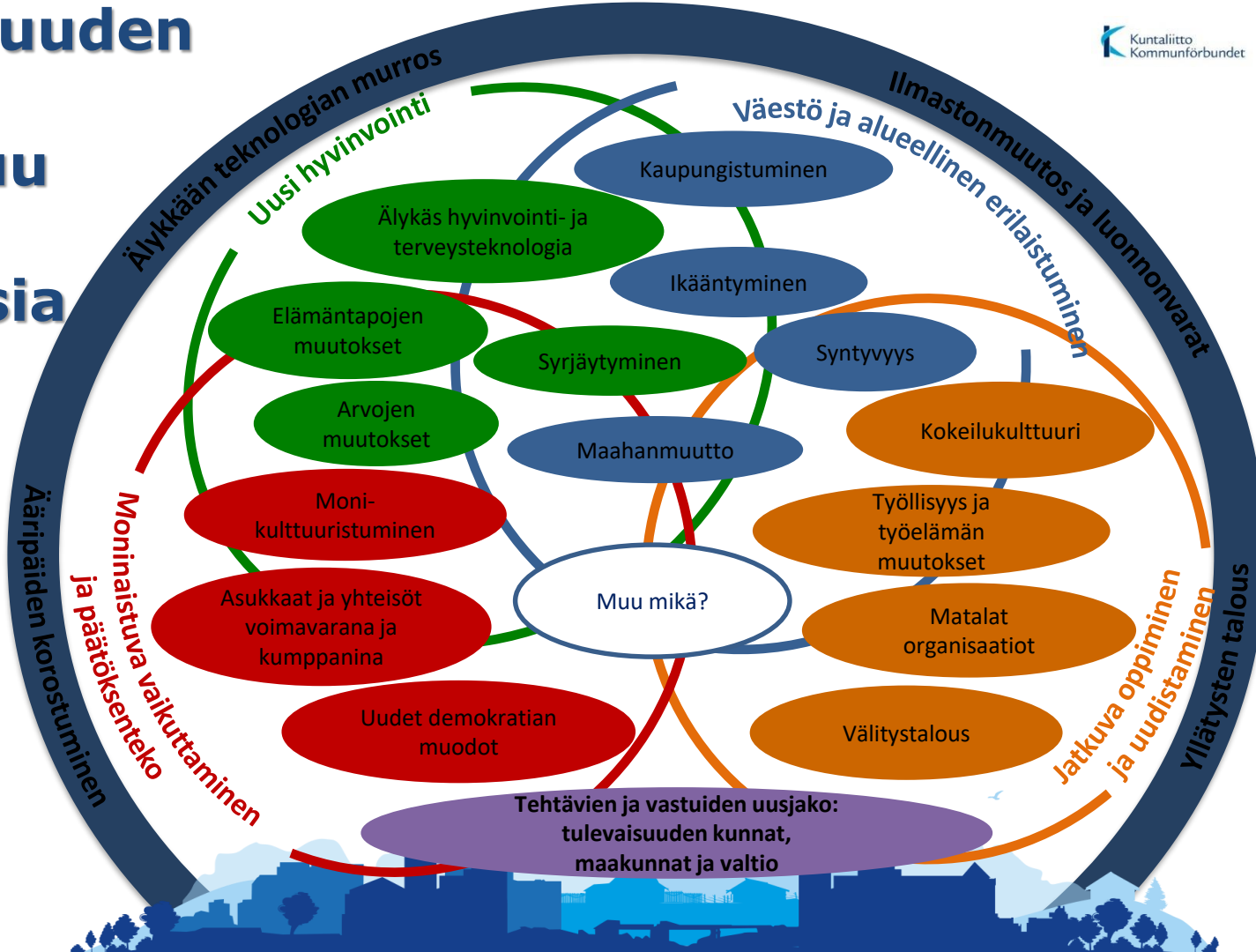

Kuntakaavoitus maakuntauudistuksen ja lakimuutosten pyörteissä

Kaupunkisuunnitteluseminaari XI, Oulu, 18.10.2017
Anne Jarva

Tulevaisuuden kuntaan kohdistuu monia muutoksia

Muutokset maankäytön ja kaavoituksen näkökulmasta

- Millainen on tulevaisuuden kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne?
- Miten kaupunkiseutujen maankäytön, liikenteen ja asumisen yhteensovittamista kehitetään edelleen?
- Mitä digitalisaatio, automaatio ja uudet liikkumispalvelut vaikuttavat yhdyskuntarakenteen ja lähiympäristön suunnitteluun?
- Miten kaavoituksella
 - » tuetaan kunnan/kaupunkiseudun elinvoimaa
 - » edistetään kuntalaisten hyvinvointia?
 - » varaudutaan ilmastonmuutokseen ja tavoitellaan vähähiilisyyttä?
- Miten ylikunnalliset kysymykset ratkaistaan kunnan, maakunnan ja valtion yhteistyössä?
- Kuinka pitkäjänteisessä yhdyskuntasuunnittelussa voidaan varautua hankkeiden edellyttämään riipeyteen?
- Miten edustuksellinen ja suora demokratia kytkeytyvät suunnitteluprosessissa?

Kuntien ja valtion roolien kehittyminen kaavoituksessa ja rakentamisessa

Pitkä kaari rakennuslaista "karalusuun"
– kuntien asema on vahvistunut koko ajan

- vahvistamisesta luopuminen, viimeisimpänä maakuntakaavoitus
- poikkeamistoimivallan siirto vaiheittain
- "karalusu" – valtion valvonnan supistaminen valtakunnallisiin ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin
- maakuntaudistus: ELYjen tehtäviä ei voi siirtää sellaisenaan maakunnille – kyse on oltava aidosti edistämisestä, ei ohjauksesta (eikä valvonnasta)

Alueidenkäyttö ja liikenne maakuntauudistuksessa

Kuntaliiton lausunto maakuntauudistuksen 2. lakipaketin MRL-muutoksista 1/2

- Maakuntakaavoituksen siirtyminen kuntien muodostamilta maakunnan liitoilta itsehallinnollisille maakunnille aiheuttaa tarpeen tarkastella **MRL:n kaavajärjestelmää ja eri kaavatasojen suhdetta** kokonaisvaltaisesti
- Maakuntakaavoitukseen tulisi jatkossa keskittyä selvemmin ja **strategisemmin aluerakenteen kannalta keskeisiin kysymyksiin**, minkä tulisi näkyä maakuntakaavan tarkoitusta ja sisältöä koskevissa pykälissä
- Maakuntakaavoituksen ja yleiskaavoituksen tehtäväjaon tulisi olla selkeä ja **jokaiselle kunnalle tulisi turvata yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa** maakuntakaavoituksen tavoitteisiin ja valmisteluun
- Kuntien ja kaupunkiseutujen onnistuminen elinvoimapolitiikassa edellyttää, että niillä säilyy **oikeus itsenäisiin valintoihin** maapolitiikassa, kaavoituksessa ja toteuttamisen ohjelmoinnissa

Kuntaliiton lausunto 2. lakipaketin MRL-muutoksista 2/2

- Kuntaliitto pitää hyvänä suuntauksena, että ELY-keskusten kuntakaavoitukseen ja kuntien rakennusvalvontaan liittyvät tehtävät (mukaan lukien kulttuuriympäristöasiat) siirretään maakuntiin **konsultoivan roolin** mukaisena ja että niihin liittyvä valtion viranomaisen **valvontatehtävä lakkautetaan**
- Uudistusta toteutettaessa on huolehdittava siitä, että lainsäätäjän **tavoite toteutuu myös uusien maakuntien käytännön työssä**, eikä esimerkiksi valvontatehtävään kuulunutta kattavaa valitusoikeutta kunnan kaavoitukseen tai muuhun päätöksentekoon siirretä maakunnalle

Kuntaliiton lausunto liikennejärjestelmää ja maanteitä koskevasta lakiesityksestä

- Kunnat, kaupungit ja MAL-kaupunkiseudut tulee tunnistaa liikennejärjestelmäsuunnittelun toimijoina ja rahoittajina
- Tulee myös huomioida kuntien merkittävä rooli liikenneverkon kunnossapidossa ja kehittämisessä
 - » kadunpito, osallistuminen maanteiden kustannuksiin, hankkeiden sopimusperustainen yhteisrahoitus
- Kuntien mahdollisuutta osallistua liikenteen suunnitteluun tulee vahvistaa
 - » maanteiden luokittelu, valtakunnallinen ja maakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma, alueellinen tienpito, maanteiden suunnittelu
- Liikennejärjestelmä- ja tiesuunnittelun ja kaavoituksen välinen suhde selkeämmäksi
 - » kaavoitustilanteen selvittämisvelvollisuus ja huomioon ottaminen
 - » liikennejärjestelmäsuunnitelmalle ei tule sen luonteen vuoksi antaa sitovia oikeusvaikutuksia

Maankäyttö ja liikenne maakuntaudistuksessa

Maakuntakaavan ja liikennejärjestelmäsuunnitelman ohjausvaikutus

Kuntien tavoitteet maakunnallisen suunnittelun lähtökohdaksi

VAT ja tuoreet MRL- muutokset

Kuntaliiton näkökulmat VAT-uudistukseen

- Tavoitteiden tulee koskea selkeästi alueidenkäyttöä, olla valtakunnallisesti merkittäviä ja tarpeellisia eivätkä ne saa olla päällekkäisiä erityislainsäädännön kanssa
- Niiden tulee olla riittävän konkreettisia, jotta niiden toteutumista ja vaikuttavuutta voidaan seurata
- Niukkuus on oikea linja – VATien ei tulisi olla listaus yleisistä hyvistä suunnitteluperiaatteista
- Tärkeitä teemoja: valtakunnalliset liikenneyhteydet, toimintavarma energiahuolto, ilmastopolitiikka, maanpuolustus ja sellaiset valtakunnallisesti merkittävät toiminnot, joiden sijoittaminen eri alueille on vaikeaa
- **Kaupunkiseutujen merkitys Suomen menestykselle tunnistettava – kehitys edellyttää toimivaa liikennejärjestelmää sekä joukkoliikenteeseen tukeutuvaa, eheytyvää yhdyskuntarakennetta**

KARALUSU* – miten käytäntö kehittyy? (1/2)

- Miten ELY onnistuu konsultoivassa roolissaan?
- Millaisia vaiheittaisia asemakaavoja laaditaan?
- Miten hyödynnetään mahdollisuutta laatia asemakaava yleiskaavasta poiketen?
- Kaupan ohjaus muuttuu, mitä siitä seuraa?
 - » Kokorajan muutos vs. kaavan sisältövaatimusten täytyminen
 - » Sijainti vs. palvelujen saavutettavuus
 - » Mahdollisuus edelleen määrätä kaupan koosta ja laadusta, jos sisältövaatimukset niin edellyttävät

KARALUSU – miten käytäntö kehittyy? (2/2)

- Yleistyykö kyläyleiskaavoitus kaupunkiseutujen maaseutumaisilla alueilla?
- Helpottuuko maaseuturakentaminen suunnittelutarvealueella?
 - » Milloin on kyse **olevaan** maaseutuyritykseen **kuuluvasta** maa- ja metsätalouden tai sen liitännäiselinkeinojen kannalta tarpeellisesta rakentamisesta?
 - » Miten menetellään, jos hanke **on vaikutuksiltaan merkittävä** tai **aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia?**
- Kuinka laajasti päästään hyödyntämään rakennusjärjestystä käyttötarkoitusten muutoksissa?

MRL:n kokonaisuudistus

Lain sisältöä koskevia uudistuksen ajureita

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen ajankohtaista, koska

- Yksittäisiin asioihin liittyvien kehittämistarpeiden vieminen lakiin on toistuvien muutosten myötä yhä vaikeampaa
- Maakuntauudistus ja alueiden erilaistuminen muuttavat oleellisesti lain toimintaympäristöä.
- Digitalisaatio tarjoaa uudenlaisia välineitä suunnitteluun ja siihen liittyvään vuorovaikutukseen, jotka on syytä ottaa huomioon myös lainsäädännössä
- Energia- ja ilmastopolitiikassa maankäytön suunnittelulla ja rakentamisella on merkittävä tehtävä
- Käyttäjien säädösten sujuvuutta koskevien odotusten sekä kaavoituksen ja rakentamisen yhteiskunnallisten tavoitteiden yhteensovittaminen edellyttää uudenlaisia ratkaisuja

Uudistusprosessi tiivistetysti

- Tavoitteena on, että kuluvan eduskuntavaalikauden loppuun mennessä muodostetaan riittävään tietopohjaan perustuva monipuolinen näkemys uudistuksen periaatteista.
- Tietopohjaa kartutettaessa alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamista selvitetään omina osahankkeinaan, mutta tiiviissä yhteistyössä toistensa kanssa.
- Uudistuksen eri vaiheissa eri sidosryhmille tarjotaan mahdollisuus osallistua hankkeen valmisteluun monipuolisin vuorovaikutusmenetelmin.
- Lakivalmisteluvaihe organisoidaan 2018, mahdollisesti parlamentaarisesti ohjattuna (vrt. MRL-prosessi 1996-97). Uudistettu lainsäädäntö olisi valmis ensi vuosikymmenen alussa.

Kuntaliiton alustavia linjauksia maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukseen

Maankäyttöä ja rakentamista on tarkasteltava kokonaisuutena

- Maankäyttöä ja rakentamista on tarkasteltava uudistuksessa kokonaisuutena, johon kuuluvat mm.
 - » Maapolitiikka
 - » Kaavoitus ja muu alueidenkäytön suunnittelu
 - » Kaavojen toteuttaminen (maan luovuttaminen ja lunastaminen, sopimusmenettelyt; kuntatekniikan suunnittelu ja toteutus)
 - » Rakentamisen edellytykset ja rakennustyön suoritus
 - » Rakennusvalvonta ja lupamenettelyt
- Nämä tekijät vaikuttavat toisiinsa ja muodostavat kunnan toiminnan kannalta keskeisen yhdyskuntarakentamisen prosessin

Muita valmistelussa huomioon otettavia tekijöitä

- Suunnittelu- ja lupajärjestelmän toimivuuden arviointi kunnan ja asiakkaan kannalta
- Rajapintojen tarkastelu suhteessa muuhun suunnitteluun, rakentamiseen, toteutukseen, vuorovaikutukseen ja muihin hallintomenettelyihin koskevaan lainsäädäntöön
- Kansalaisten mahdollisuus osallistua valmistelutyöhön

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän uudistaminen

- Kunnan oikeus itsenäisiin kaavoitus- ja maapoliittisiin valintoihin turvattava, jotta kunta voi vastata veronmaksajalleen yhdyskuntarakenteen toimivuudesta ja taloudellisuudesta
- Suunnittelun eri tasojen rooleja ja työnjakoa on edelleen selkeytettävä ottaen huomioon kuntavetoisen kaupunkiseutus suunnittelun tarve
- MRL:n vuorovaikutus- ja päätöksentekoprosessit on syytä arvioida uudelleen ottaen huomioon eri osapuolten tarpeet, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja muun lainsäädännön jo asettamat vaatimukset

Rakennusvalvonta ja rakentaminen

- Lupamenettelyn (ml. suunnittelutarveharkinta ja poikkeamismenettely) yhteys kaavoitukseen on säilytettävä
- Eri toimijoiden vastuiden selkeyttäminen (rakennusvalvonta, hankkeeseen ryhtyvä, rakennustyön suorittava taho) ja sen arviointi, miten rakentamisen laatu voidaan varmistaa

Uudistuksen kulku ja Kuntaliiton alustava työsuunnitelma

TYÖRYHMÄTYÖSKENTELEY

YM:n linjaukset
lakiuudistukselle

YM organisoii
lakihankkeen

Eduskuntavaalit
Hallitusohjelma

HE lausunnoilla?

Uusi laki voimaan?

Kuntaliiton alustavat
linjaukset uudistukselle

Kuntaliiton hallitus-
ohjelmalinjaukset

- Alustavat linjaukset ja tarkasteltavat aihealueet
- Aiemmat kannanotot
- Tiedon kerääminen
 - » Kyselyt, haastattelut, tausta-aineiston referointi ja analysointi (myös YM:n selvitykset kuntien kannalta)
 - » Verkostotapaamiset: kaavoittajat, maapoliitikot, rakennusvalvonta, juristit, MAL-verkosto, KEHTO-foorumi, pienkuntaverkosto jne
- Aktiivinen viestintä ja vuorovaikutus
 - » Nettisivut, blogit, some, verkostovuorovaikutus
- Vastuuhenkilöt Kuntaliitossa: Anne Jarva, Minna Mättö, Ulla Hurmeranta + harjoittelija

Kiitos !

Näkemykset MRL:n muutostarpeista:
anne.jarva@kuntaliitto.fi

